

Jag har läst

”Forskning till Salu - En Granskning av Karolinska Institutets Dolda Agenda”

Av Johan Thyberg
Print on Demand (2010)

Pia Hellertz – maj 2013

Johan Thyberg är professor i cell- och molekylärbiologi vid Institutionen för cell- och molekylärbiologi vid Karolinska institutet. Där studerade han medicin, där disputerade han och där blev han docent och år 1999 utnämndes han till professor. Han har varit vid Karolinska institutet i över 40 år. Han bör alltså veta vad han talar om.

År 2003 läste han en bok, ”*Science in the private interest*” (”*Vetenskap i det privatans intresse*”) av en amerikansk forskare. Johan Thyberg blev mycket intresserad och började undersöka hur det stod till på Karolinska. ”*Jag blev förfärad av vad jag upptäckte*” berättar han.¹ Insikterna ledde till ett antal kritiska artiklar samt ett par böcker. Den första, ”*Forskningsfusk eller Rättsövergrepp. Granskning av en Utredning vid Karolinska institutet och Vetenskapsrådet*” (2009) ledde till en granskning och kommentar av Vetenskapsrådet där de försvarar sitt agerande². Den har jag inte läst. Johan Thyberg drev också frågan internt på Karolinska men det blev inte uppskattat. Det ledde till ett avtal år 2006 som innebar att Thyberg skulle vara tjänstledig med viss lön fram till pensionen år 2012.

Forskning till salu

År 2010 publicerade Johan Thyberg ännu en bok, ”*Forskning till Salu. En Granskning av Karolinska Institutets Dolda Agenda*”. Det är den jag nu har läst. Jag har Googlat i hopp om att finna reaktioner på boken men det verkar vara helt tyst.³ Det verkar som om boken tystas ner. Däremot hittade jag en hel del sidor som stödjer författarens tankar och som är kritiska till det som sker inom universitetsvärlden. För det är inte bara Karolinska som säljer sina framstående forskare till näringslivet. Det är en tendens som förekommer vid andra universitet och högskolor i Sverige och naturligtvis även internationellt, men enligt Thyberg har inget annat universitet gått så långt som KI. I USA har flera kritiska böcker skrivits både av kritiska författare och av universitetsanställda. Det har lett till att verksamheten omkring universitetens kontakter med näringslivet har reglerats i USA på ett sätt som minskar risken för att universiteten blir alltför uppbyggda av företag. Liknande regler finns inte i Sverige – ännu. Det innebär i praktiken att skattemedel används för att ”*hålla aktiebolag utan förmåga att överleva på egen hand under armarna*”. Och Johan Thyberg konstaterar att väldigt många

¹ ”Stridbar professor finner ro i öns själ”, <http://www.nt.se/arkiv/2009/10/23/Personligt/5589462/Stridbar-professor-finner-ro-i-%F6ns-sj%E4l.aspx>

² Vetenskapsrådet, Kommentar till professor Johan Thybergs bok ”Forskningsfusk eller Rättsövergrepp”, <http://www.vr.se/download/18.475bc67f125b0ae552a8000671/Kommentar+Thybergs+bok.pdf>.

³ Johan Thyberg har skapat en hemsida, FTS (Forskning till Salu) där han lagt ut texter i ämnet. <http://forskningtillsalu.se/index.html>

av bolagen går med förlust enligt officiella redovisningar.

Vad det handlar om är att stora företag betalar professorers och forskares löner, ger dem uppdrag om forskningsområden och också ibland talar om vad de vill ha för resultat. De patent forskningsresultaten leder till ägs av företagen. Företagen får prestige och respektabilitet genom att köpa dessa professorer. Det område Johan Thyberg diskuterar är den medicinska och biotekniska forskningen. Det handlar om läkemedel, om vacciner och mycket mera. Första kapitlet kallar han *"Från fria universitet till akademisk kapitalism"*. Rubriken säger mycket om vad problemet handlar om. Universitetens traditionella uppgift är att på ett fritt, kritiskt, oberoende och objektivt sätt söka sanningen om och analysera fenomenen i verkligheten. Universitetet ska vara en garant för den fria och oberoende forskningen och undervisningen, men som författaren konstaterar: *"Det som av tradition har kallats 'den fria forskningen' är snart ett minne blott"*.

Författaren menar att *"risken är påtaglig att vi inom en inte avlägsen framtid inom universitetsvärlden ser en fokusering på kortsiktiga vinstintressen liknande den som har blivit en realitet inom stora delar av näringslivet"* och ställer frågan *"Är detta rätt väg att gå eller bör större ansträngningar göras för att bevara universitetens oberoende ställning?"*

Det är intressant att iaktta att socialdemokraterna har varit drivande när det gäller denna utveckling. Thomas Östros, tidigare utbildningsminister och finansminister i den socialdemokratiska regeringen menade enligt författaren att *"svenska forskare i ökad grad ska kommersialisera sina resultat"* och hade uttalat att detta krävs för att vi ska kunna *"förbättra välfärden och öka rättvisan i samhället"*. Jag fortsätter förundras över socialdemokraternas ofta borgerligt färgade analyser och ställningstaganden i många samhällspolitiska frågor.

Namngivna forskare undersöks mycket noggrant

Johan Thyberg har gjort grundliga, mycket ingående undersökningar av olika namngivna forskares verksamheter och presenterar diskutabla solidariteter mellan KI:s forskare och företagen. Forskare som är anställda av företagen, forskare som startat företag, som sitter i styrelser eller som vetenskapliga råd i företagen. Och jag kan inte låta bli att undra hur dessa personer känner sig när de läser avslöjandena. Om de vågar läsa Thybergs bok.

Enligt lag ska forskare redovisa bisysslor, d.v.s. aktiviteter som de är verksamma i vid sidan av sin forskargärning på universitetet. Författaren visar att det fuskas väldigt mycket med det. Jävssituationer uppstår ofta, men utan att detta offentliggörs eller kritiseras. Detsamma gäller när forskare publicerar sina resultat i etablerade tidskrifter. Då ska författaren ange vem som sponsrat forskningen. Även detta fuskas det mycket med.

"Hur ska man annars förklara sådant som att en forskare som är adjungerad professor vid ett universitet men har sin anställning och lön vid ett stort läkemedelsbolag (vilket dessutom står för alla kostnader för dennes forskning) i merparten av sina artiklar inte över huvud taget nämner sitt förhållande till företaget?"

Inte ens Nobelkommittén går fri från författarens granskning. *"Uppenbarligen är det svårt eller omöjligt för KI att sätta samman en Nobelförsamling (50 personer) och en Nobelkommitté (15 personer) som kan anses 'rimligt jävsfria' när de ska välja Nobelpristagare."* Författaren beskriver problematiska utnämningar av Nobelpristagare där det går att misstänka jäv.

Ett argument som används för att försvara denna utveckling är risken för "forskarflykt". Man menar att utländska företag engagerar sig i att locka över forskarna och de åtgärder som universitetet i Sverige gör handlar om att behålla resurserna i landet. Det gör man genom att ge rikliga forskningsresurser till enskilda forskare.

När det gäller patent så berättar Johan Thyberg att många forskare vittnat om hur de

förlorat kontrollen över sina upptäckter ”när större företag kommit in i bilden, köpt patenträttigheterna och sedan drivit verksamheten i strid med upptäckarnas intentioner.”

Ekonomi

Det är skattepengar och pensionspengar, ”AP-fondspengar som förmodas trygga våra framtida pensioner”, som används vid företagsbildningarna vid Karolinska Institutet. Men ...

”Under de 10-20 år som denna verksamhet hållit på är det dock få eller inga företag som lyckats etablera sig på marknaden och tjäna några pengar över huvudtaget. Inte minst under hösten 2008 har vi istället kunnat läsa om hur flera av dessa företag har fått avskeda större delen av sin personal och ibland helt fått inställa verksamheten. De hundratals miljoner kr som satsats här kommer skattebetalarna knappast någonsin få se röken av igen.”

Man kan ju undra om det blir några pensionspengar kvar till barn och barnbarn med tanke på det omdömeslösa slöseri som politiker och andra makthavaren ägnar sig åt? Frågan gör mig förtvivlad med tanke på de nedrustningskrav som samtidigt åläggs vård, skola, omsorg och andra viktiga samhällsinstitutioner och funktioner.

Forskning för vem?

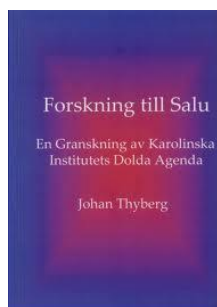
Den viktiga frågan som Johan Thyberg ställer handlar om i vems intresse forskning ska ske. Är fokus medborgarnas väl och ve? Eller är fokus nationella och internationella storföretags vinster? Ska forskningen drivas av samhällsnytta eller av privata vinstintressen? Den nakna sanningen verkar alltmer vara att det handlar om de senares väl och ve.

En skrämmande utveckling är när företag anlitar välrenommerade forskare ”i syfte att friskriva sina produkter från hälso- och miljörisker” menar Thyberg. Och han nämner exempelvis företagen som producerar tobak, asbest, bly med mera. Forskarna får bra betalt för att skriva ”vetenskapliga” artiklar som kritiserar publicerade vetenskapliga artiklar som beskriver farorna med olika produkter. Författaren berättar att det nu växer fram en mångfald konsultföretag som arbetar med detta. De kallas ”the product defence industry”, produktförsvarsindustrin. Eftersom dessa motstridiga artiklar publiceras i etablerade vetenskapliga tidskrifter innebär det att det blir svårt för myndigheterna att fastställa gränsvärden för gifter, att skapa säkerhetsåtgärder på arbetsplatser, att besluta om förbud mot försäljning och andra restriktioner. För vem ska myndigheterna och politikerna lita på?

En svensk forskare vid Göteborgs universitet, Bo Walhjalt har visat att även svenska forskare är inblandade i denna typ av ”friskrivning”. Han kallar det för ”greenwashing”.

Men hur i hela världen kan vi som medicinskt och biotekniskt okunniga medborgare kunna ta ställning i denna bedrägliga värld? Det är inte konstigt att många människor skakar på huvudet och säger ”Dom hittar gifter i allting numera” och fortsätter konsumera som vi alltid gjort. För hur ska vi veta?

Rekommenderar jag boken? Ja till intresserade. Den är faktsäckad och i många avseenden tungläst, men den borde studeras och diskuteras av läkare och sjukvårdspersonal och framförallt av politiker och kritiska medborgargrupper som kan ställa krav på förändring.

Boken kostar 245 kr på Bokus
och 234 kr på AdLibris

Jag upprepar info från fotnot nr 3:

Johan Thyberg har skapat en hemsida,
FTS (Forskning till Salu) där han lagt ut texter i ämnet.
<http://forskningtillsalu.se/index.html>